«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 may (Cümə günü) tarixli 186-cı nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Cümə, 22 şabanül-müəzzəm sənə 1337.
23 mayıs 1919 sənə.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 30 rublə,
2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə,
2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublədir.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə,
axırıncı səhifədə sətri 3 rublə,
itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

İ. V. DENİSOVUN BANKİR KANTORASI

Həmin may ayının 28-də Rostova vəkil göndərir. Hər cür sifarişat və bərat qəbul olunur.

8785

İ. V. DENİSOVUN BANKİR KANTORASI

(Velikoknyajeski, nömrə 1)

Açılıb və rus, ingilis, türk [dillərində] müamilatda [əməliyyatda] aşağıdakı üzrə bulunacaqdır: əcnəbi valyuta alıb və satmaq; ildə 6 faizlə cariyyə tövdiələr [əmanətlər] qəbulu; para bərat edilməsi, müxtəlif komisyon sifarişatı qəbul edilir.

8786

Hökumət Teatrosunda axşam tamaşası
"AŞIQ QƏRİB"
Axırıncı opera
Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli
Qardaşları Müdiriyyəti

Cümə günü şabanül-müəzzəm ayının 22-sində (mayısın 23-ündə) 1337-1919-cu ildə Müdiriyyətin əzasından Zülfüqar bəy Hacıbəylinin şərəfinə (benefisinə) bu mövsümdə axırıncı dəfə olaraq təntənəli bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır Zülfüqar bəyin yazmış olduğu **"Aşıq Qərib"** operası.

Musiqi orkestri, qızlar və oğlanlar xoru və rəqsi.

Biletlər satılır teatrın kassasında.

Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Müdir: Üzeyir bəy Hacıbəyli
T-133

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklərin dəhşəti

Stokholm - Libavadan çəkilmiş olan bir teleqrafda denilir ki, Riqada bolşeviklər yeddi min nəfər burjuyları və onların ailələrini tövqif [həbs] edərək şəhərdə olan cəzirəyə [adaya] aparıb. Onlar ərzaqsız və pulsuz buraxılmışdır.

Kopenhaq - Xəbər verilir ki, bolşeviklərin Birinci ordusu Ukrayna qoşunlarına təslim olaraq 20 min tüfəng, 35 top, 200 pulemyotu da ukraynalılara vermişlərdir.

London - Boleşviklər məlum edirlər ki, Vilna [Vilnüs] şəhərini tərk etmişlərdir. Fəqət məlum deyil, bu şəhər bolşeviklərəmi, yoxsa nemeslərəmi tərk edilmişdir.

- Məlum olmuşdur ki, Rusiyada yeni təşkil edilən dövlətlərdən Estlandiya [Estoniya], Gürcüstan, Litva, Ukrayna və Belorusiya cümhuriyyətləri Rusiya ilə sazişə gəlmişlərdir. İstiqlal məsələsində bunlar yek-digərinə [bir-birinə] müavinətdə bulunmalı imişlər.

- Kronştadt istehkamatı təhkim edilmişdir. Orada olan əsgərlərdə intizam vardır. Bunlar füqəra (proletariya) inqilabını saxlamaq arzusu ilə ruhlanmışdırlar. Matroslar tamamilə cəbhəyə göndərilmələrini tələb edirlər. Kronştadtın müdafiəsi də mükəmməldir. Ora ərzaq cəhətindən təmin edilmişdir.

Xarkov - Denikin öz yavərləri ilə Rostov şəhərinə varid olmuşdur [getmişdir].

- May ayının 12-də İngiltərənin Avam Kamerasında Bonar Lou məbus Vedjvudun Petroqrad hücumuna dair sualına cavab olaraq demişdir ki, ingilis donanması Petroqrad üzərinə yürüşə hazırlanır. Görünür ki, qırmızı paytaxtı təzyiq altına almışlardır.

Samara və Petroqrad

Ukrayna Mətbuat Bürosu xəbər verir ki, amiral [admiral] Kolçak qoşunları Samara şəhərini işğal etmişlərdir. Skandinav qəzetələri yazırlar ki, Finlanda qoşunları Petroqradın bir neçə verstliyindədirlər.

Almaniyada

Berlin - Dünən Hamburqda camaat su kənarında olan evləri dağıtmışdır. Camaat ilə polis arasında müsadimə [toqquşma] vaqe olub, nəticədə bir çoxları ölmüş və yaralanmışlardır. Svyatoy Pavel qəsəbəsində müntəzəm müharibə olmuşdur. Polis uçastoku talan edilib, 30 nəfər məhbus azad edilmişdir.

Hamburq - Dəhşətli iğtişaş əmələ gəldiyi üçün polis və milli qvardiyaya əmr verilmişdir ki, talan edənləri hər yerdə güllələsinlər.

Bavariyada

London - Yuxarı Bavariyada Freyzinq yaxınlığında qırmızı qoşun əfradı [əsgərləri] ilə hökumət qoşunları arasında müsadimə [toqquşma] vaqe olmuşdur. Deyirlər ki, hökumət qoşunlarından 80 nəfər ölən vardır. Spartaklar şəhər qarşısında xəndəklər qazıyıb və oraya pulemyotlar qoyaraq atışmaya başlamışlardır. "Beqblatt" qəzetəsi xəbər verir ki, şəhərə 30 min hökumət qoşunu girdikcə hökumət Münhendə iqdamatda bulunmayacaqdır [heç bir addım atmayacaqdır].

- Arxangelsk cəbhəsində bizimkilər bolşevik istehkamlarını topa tutmuşlardır.

Arxangelsk - Ayronsayd xəbər verir ki, may ayının 6-da Vaqa nəhri üzərində olan səngərlərimizə bolşeviklər 50 min top gülləsi buraxmışlardır. Sonra iki piyada hücumu icra edilmişsə də, hər ikisi dəf edilmişdir. Bizim tələfatımız çox əhəmiyyətsizdir.

Bolşeviklərin məlumatı

Şərq cəbhəsində Ural dairəsi: Biz Uralsk şəhərini tərk eylədik.

Orenburq cəbhəsi: Orenburq dəmiryolu Buzulukun cənub cəhətində əməliyyatda bulunan qoşunlarımız bu yolun cənub-qərb cəhətinin 25 verstliyinə çıxmışlardır. Orenburq yaxınlığında müharibə davam edir.

Buquruslan dairəsi: Bizim qoşunlar Buquruslanın 45 verstliyinə çıxmışlardır.

Əfqanıstanda

Şayiata görə, həbsxanada Əfqanıstan əmirinin əmisi Nəsrulla xan qətl edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Liondan verilən xəbərlərə görə, Müttəfiqlər bu gün Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] bir şöbəsi olan Beynəlmiləl Zəhmət İttifaqına almanların bilatəxir [təxirəsalınmadan] daxil edilməsi məsələsini müzakirə etmişlərdir. Çox ümid vardır ki, almanlar Cəmiyyəti-Əqvama da daxil ediləcəklərdir. Beynəlmiləl Zəhmət İttifaqına qəbul edilən üzvlərin əksəri Cəmiyyəti-Əqvama qəbul ediləcəkdirlər.

Adriatik məsələsi

Adriatik dənizi məsələsi hələ həll edilməmişdir. Fransız mətbuatı bu məsələnin hüsnhəll ediləcəyini gözləyir.

Saar hövzəsi məsələsi

Paris qəzetələri yazırlar:

Nahaq yerə zənn edirlər ki, Saar hövzəsi 15 illik istiladan sonra camaatın arzusu ilə Almaniyaya qaytarılacaqdır. Sülh müahidəsinə görə, hərgah camaat Saar hövzəsinin Almaniyaya verilməsini arzu etsə, o zaman Almaniya qızıl pula müqabil bu yeri ələ keçirər. Hərgah Almaniya bu qədər məbləği verməkdən aciz olarsa, onda Saar hövzəsi qətiyyən Fransaya mülhəq ediləcəkdir [birləşdiriləcəkdir]. Sülh müahidəsinin [sazişinin] maddi və iqtisadi şəraitini nəzərə aldıqda anlaşılır ki, Almaniya 5 il müddətində kifayət edəcək qədər qızıl hasil edəmməyəcəkdir. Hərgah Almaniyadan kafi miqdarda qızıl hasil etmək mümkün olsa belə, müharibə xəsarətini ödəyən komisyon ondan istifadə edəcəkdir.

Nauen - Yepiskop Şultse Roma papasından təvəqqe eyləmişdir ki, sülh şəraitinin yüngülləşdirilməsini Müttəfiqlərdən rica eyləsin. Zira cəbrən bu sülh müahidəsi almanlara qəbul etdirilərsə, o zaman cahan inqilabı qalxacaqdır.

Almanlar sülh barəsində

Rantsau sülh şəraiti barəsində almanlara məlumat verərkən demişdir: Almanlar bilirlər ki, onların qüvvəti sınmışdır. Fəqət müharibənin yeganə günahkarı almanlar olduğunu etirafdan imtina edirlər. Almaniya bunu etiraf edir ki, təqsirin bir hissəsi öz üstünə düşür, fəqət bütün Avropa bu işdə təqsirkardır. Çünki bu axırıncı 10 ildə bütün dövlətlərin cahangirliyi [imperializmi] beynəlmiləl əlaqəni zəhərləmişdi.

Berlində müntəşir [nəşr olunan] "Taqeblatt" qəzetəsi deyir:

"Sülh şərtnaməsi ən yaman gözlədiyimiz nəticələri keçdi. Görünür ki, bu şərtnamə düşünülməmiş bir qabalığın nəticəsidir. Danışıqla bu şərtnaməni dəyişdirmək olmaz. Yeganə çarə isə böylə müahidəni qəbul etməriz sözüdür. Hökumət Almaniyada bir intibahnamə [vərəqə; bəyannamə] nəşr edərək məlum edir ki, Versal müahidəsini [sazişini] qəbul etmək olmaz."

Berlindən verilən teleqrafda təsdiq edilir ki, Lüdendorf müsahibədən imtina eyləmişdir. Fəqət qəzetə müxbirinə məlum eyləmişdir ki, əgər sülh şərti bu isə Amerika rədd olub gedə bilər.

Brüssel - 100 min nəfər üzvü və 300 nəfər xadimi olan milli siyasi komitə krala bir ərizə verərək təvəqqe edirlər ki, sülh şərtnaməsini imza etməsin. Ərizədə denilir ki, Belçikaya az mükafat verildiyindən və hər bir arzusu rədd edildiyindən, Belçika əhalisi çox narazıdır. Belçikasız əqd edilən müahidənin ədalətsiz olduğunu Belçika məhv olsa da isbat edər.

Bu gecə Kral Şurası müttəhidülrəy [yekdilliklə] müahidənin imza edilməsinə qərar vermişdir. 4 saatlıq müşavirədən sonra Himans bəyan eyləmişdir ki, Belçikaya təqdim edilən şərait şərəfli və ümidlidir. Şura qərar qoymuşdur Müttəfiqlərə məlum edə ki, Belçikanın abad və ümran edilməsi üçün onların müavinəti zəruridir.

İsveçlər sülh barəsində

Versalda Müttəfiqlər tərəfindən almanlara təqdim edilmiş olan sülh şəraiti barəsində İsveç qəzetələri bəyani-mütaliədə bulunaraq [fikir bildirərək, şərh edərək] yazırlar ki, bu sülh yeni müharibə hədəfi və əmələlərin [fəhlələrin] həyəcanından başqa heç bir səmərə verməyəcəkdir.

Sülh və alman birjası

Versal sülh müahidəsi Almaniyanın maliyyə və ticarət dairələrinə artıq təsir eyləmişdir. Münhendə üsyan yatırıldıqdan sonra birjanın halı möhkəmləşmişdi. Fəqət sülh şərtnaməsi barəsində Almaniyaya birinci xəbər yetişərkən, yenə birja qiymətləri düşmüşdür. Nə qədər ki, bu barədə müfəssəl xəbərlər gəlir, o dərəcədə də birja qiyməti düşür.

* Yekşənbə [bazar] günü Almaniya Milli Şurasının iclası vaqe olaraq sülh şərtnaməsi müzakirə edilmişdir. Bu xüsusdakı müzakirat nəticəsi olaraq Versal şərtnaməsinin qəbulu qeyri-mümkün olduğuna qərar verilmişdir. Demokratik müəssisələr intibahnamələr intişar edərək [vərəqələr yayaraq] müahidəni ciddiyyən tənqidlə bərabər deyirlər ki, mütarikə [atəşkəs] zamanında verilən vədələrin kaffəsini [hamısını] bu müahidə pozur və xələldar edir. Bu təklifdə milli azadlıq, sərbəst ticarət və ədalət yoxdur. Almaniya Ticarət İttifaqının məşhur lideri Legin Versaldan Berlinə əzimət eyləmişdir [yola düşmüşdür]. Nazirlərdən Gisberts və Landsberqin də Berlinə əzimət edəcəyi xəbər verilir. Bunlar Berlin Şurasında iştirak edəcəkdirlər.

London - Battomli Avam Kamerasında bəyan eyləmişdir ki, ingilis nazirləri tərəfindən xəsarətin əda ediləcəyi [zərərlərin kompensasiya ediləcəyi] barəsində verilən vədələri sülh müahidəsi vücuda gətirməyir. Bu müharibənin maddi ağırlığı İngiltərənin üzərinə düşür. Bütün hərbi məsarifi əda etməyən müahidə qəbul ediləmməz.

* Türkiyənin sabiq naziri Əbdülqədir paşa və Parlaman üzvü Lütfü Fikri bəy Sülh Konfransında kürdlərin sülh heyəti üzvü təyin edilmişlərdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

İngiltərə əsgərlərinin hərəkəti

İngiltərə əsgəri dəstələri tədriclə Tiflisdən çıxıb getməkdədirlər. 1914-1915-ci illərin əsgərləri İngiltərəyə göndərilirlər. 1916, 1917 və 1918-ci illərin əsgərləri isə Misirə gedirlər. 22-ci firqə İngiltərəyə gedəcəkdir. Onun əvəzinə isə bu yaxınlarda Misirdən 27-ci firqə gələcəkdir.

Batumda bolşevik sualtı qayığı

Keçən gün Batumdan gələn bir şəxs nəql edir ki, səşənbə [çərşənbə axşamı] günü mayın 13-də Batum iskələsi yanında bolşevik sualtı qayığı suyun üzünə qalxmışdır. Sualtı qayığı iskələ [liman] xaricində duran İtaliya kruvazeri [kreyseri] "Roma"nın yaxınlığında görünmüşdür. İskələ daxilində olan İngiltərə hərbi paroxodu birinci olaraq sualtı qayığını görüb dərhal toplardan qayığa atəş açmışdır. Başqa hərbi gəmilər də, həmçinin, atəş açmağa başlamışlar. Gəmilərdən atəş açılan kimi sualtı qayığı suya cumub gizlənmişdir. Təsəvvür edildiyinə görə, qayıq gecəni Batum sahillərində keçirmişdir. Səhər isə kəşfiyyat üçün iskələyə yaxınlaşmışdır. Batumda dövran edən şayiələrə görə Şura Hökuməti Batum ilə Novorossiysk arasında yolları kəsməkdən ötrü üç ədəd sualtı qayığı göndərmişdir.

Cioyevin həbsi

Bu günlərdə Tiflisdə Cənubi Osetin Milli Şurasının müavini-sədri N. J. Cioyevin evində axtarış icra edilib özü də həbsə alınmışdır.

Krımda

Feodosiyanın Müttəfiqlər tərəfindən atəşə tutulması

Bolşevik Hökuməti əsgərləri Feodosiya şəhərinə yaxınlaşmışlar. Bu halda iskələdə İngiltərə fövqdrednoutu [superdrednoutu] və bir neçə də İngiltərə və yunan minonosları [torpedo gəmiləri] durmuşmuşlar. İngiltərə və yunan gəmiləri bolşeviklərin yaxınlaşmasını eşidib atəş açmışlardır. Gəmilərin atəşi bolşeviklərə böyük tələfat vermişdir. Gəmilərdən atəş açılan zaman İngiltərə və yunan qoşunları ilə fəhlələr nümayəndəsi gəmilərə gəlib atəşi dayandırmağı xahiş etmişlərdir. Onlar demişlər ki, şəhər bolşeviklər tərəfindən alınarsa, əcnəbi təbəələrini bolşeviklər təqib etməyə başlarlar. Donanma komandanı bunların bu xahişini rədd edib demişdir ki, Feodosiyada yaşayan əcnəbi təbəələrinin hamısını gəmiyə götürməyə hazırdır. Hərgah şəhərdə birisi mütəzərrir olarsa [zərər çəkərsə], atəş şəhərə döndəriləcəkdir. Bolşeviklərin Feodosiya üzərinə hücumu dayandırılmışdır.

Mitropolit Platon

Odessa təxliyə edildiyi zaman mitropolit Platon ingilis dilində ingilislərə qarşı demişdir ki, biz sizi gözləyib Müttəfiqlərin köməyinə ümidvar idik. Biz indi də hələ sizin müavinətinizə ümidvarıq. Hərgah bizim ümidlərimiz doğru olmasa, təqdirimiz bizi Almaniya ilə ittifaqa girişməyə məcbur edəcəkdir. Ola bilər ki, bir vaxt bizim müttəfiqlər Uraldan Reynə qədər alaylar görəcəklər.

Xarkovda

Xarkovda 18, 19 və 20 yaşında olanların əsgərliyə dəvət edilmələri elan olunmuşdur. Bu münasibətlə üsyan başlanmışdır. Əvvəlcə həyəcan Sumıda başlanıb, sonra Xarkova sirayət etmişdir. Kəndlilər Könüllü ordu əleyhinə çıxmaqdan imtina etmişlər. Üsyan əsnasında komissar Yefimov və başqa 4 nəfər məşhur komissar qətl edilmişdir. Üsyan latışlar və maryaklar [dənizçilər] tərəfindən yatırılmışdır.

Əsgərliyə dəvət edilənlərin bir hissəsi qaçıb, qalanlarını isə qapalı vaqonlarda cəbhəyə göndərmişlər. Fəhlə sinifi bolşeviklərə düşmən nəzəri ilə baxır. Paroxod inşa edən zavod iki dəfə tətil etmişdir. Təzminat cinsən alınır. Çuquyevdə taxıl və qeyri ərzaq şeyləri həcz [müsadirə] edildiyindən, üsyan qalxmışdır.

Savdep üzvləri və bir çox kommunistlər Donets nəhrində qərq edilmişlər.

İranlı könüllülər

Batum qəzetələrinin verdikləri məlumata görə, ingilislər bolşeviklərlə mübarizəyə göndərməkdən ötrü İranda könüllü dəstələri təşkil etməyə başlamışlar. Xüsusən Lyaxov dəstəsi süvarilərindən külli miqdarda könüllülər cəm olurlar. İranlı könüllülərinin birinci dəstəsi Batuma varid olub [çatıb], buradan da bu yaxınlarda cəbhəyə göndəriləcəkdir.

Qərb sosialistləri Moskvada

Bern Sosialist Konfransı nümayəndələri Moskvaya varid olmuşlar [gəlmişlər]. Bunlar Rusiyanın böyük şəhərlərində mitinqlər tərtib etmək niyyətindədirlər.

Trotski və Kolçak hücumu barəsində

Moskvada mitinqdə çıxan Trotski yenə təzədən fəhlələri inqilab fütuhatını [nailiyyətlərini] müdafiə və mühafizə etməyə dəvət edib göstərmişdir ki, Şərq cəbhəsi cahan inqilabı cəbhəsidir. Hərgah Kolçak Volqanı alarsa, o zaman bolşevik hökumətinin həlakəti [məhvi] yəqindir [qaçılmazdır].

Kuban sülh heyəti Parisdə

Kuban sülh heyəti Rada sədri L. L. Bıç başda olmaq üzrə 73 günlük bir səfərdən sonra Fransa paytaxtına varid olmuşdur [çatmışdır]. Məzkur [deyilən] heyətdən sonra doktor Dolqopolov əzimət edib [yola düşüb], lakin onlardan qabaq Parisə varid olmuşdur. Doktor Dolqopolov knyaz [Georgi Yevgenyeviç] Lvov başda olaraq rus sülh heyəti dəstəsinə mülhəq olmuşdur [qoşulmuşdur]. Kuban heyətinin başqa üzvləri isə məzkur dəstəyə mülhəq olmayıb, ələlümdə [əsasən] xarici işlərə baxan Parlaman komissiyasının sədri ilə müzakiratdadırlar. Kuban heyəti də rus sülh heyəti kimi Sülh Konfransı işlərində bilavasitə iştirak etməyirlər.

Buxarada

Buxarada əmirin hökmranlığı davam edir. Hərçənd Şura Hökuməti namından Peçatnikov adlı birisi Buxarada əyləşirsə də, bununla bərabər, əmirlə Şura Hökumətinin əlaqəsi bir o qədər də yaxşı deyildir. Buxara xanlığında bolşeviklərin kağız paraları işlənməyir. Buxara torpağından kənarda Şura Hökuməti Buxara əleyhinə işləyir. Bolşeviklərin müavinəti ilə Daşkənddə Gənc Buxaralılar Komitəsi təşkil edilmişdir. Buxarada dəxi bu komitənin şöbəsi vardır. Gənc Buxaralılar vaxtın iqtizasına [tələbinə] görə bolşeviklərə qoşulmuşlardır. Hər halda Gənc Buxaralıların əqidəsi bolşevik əqidəsinə müvafiqət etməz [uyğun gəlməz]. Bunlar məşrutəli [konstitusiyalı] hökumət tələb edirlər. Buxaranın özündə rahatlıq yoxdur. Buxara məmurları işi bir dərəcəyə yetirmişlər ki, bəzi yeniliklərdə camaat üsyan qalxızmışlardır. Fəqət hər dəfə bu üsyan ən qaba üsullarla yatırılmışdır.

Xivə

Məlum olduğu üzrə, keçən il dekabr ayında Xivə xanı Seyid İsfəndiyar Bahadır xan qətl edilmişdi. Xan taxtına zahiri olaraq onun qardaşı əyləşmişdisə də, fəqət Yomut qəbiləsi rəisi Cüneyd xan Xivə xanlığını idarə edirdi. Bu həman zatdır ki, mütəvəffa [vəfat etmiş] xan ilə ciddi mübarizələr edirdi və bu Cüneyd xanın əleyhinə vaxtilə general-qubernator Samsonov bir dəstə düzəltmişdi.

İbtida [əvvəlcə] Cüneyd xan bolşeviklərlə mübarizə edirdi. Bolşevik dəstələrindən birisi 1918-ci sənə dekabrın axırlarında onları məğlub eyləmişdi. Lakin hal-hazırda Türküstan hökuməti Xivə xanlığı ilə dostanə bir surətdə dolanmaq istəyir. Bu məqsədlə də Daşkəndə varid olmuş [gəlmiş] Əfqanıstandakı türk heyəti üzvü yüzbaşı Məhəmməd Kazım Xivəyə göndərilmişdir. Məhəmməd Kazım xivəliləri bolşeviklərə mail etməyə müvəffəq olmasa belə, Şura Hökuməti ilə müharibənin önünü almağa müvəffəq olacaqdır. Xivə və Buxara hələlik bitərəflik saxlayırlar.

Əfqanıstan

Türküstanın gərək şura və gərək qeyri-şura hissəsi olsun, Əfqanıstanla əlaqədardırlar. Əmir Həbibulla xan qətl edildikdən sonra taxt üstündə iki qüvvə yek-digəri [bir-biri] ilə mübarizə edirdi. Birinci, ingilis mühibbi [dostu, tərəfdarı] olan qüvvə mütəvəffa [vəfat etmiş] əmirin siyasətini davam etdirmək, büsbütün ingilis nüfuzu altında qalmaq istəyirdi. İkinci qüvvə isə özünü heç kimə düşmən hesab etməyərək bəyan edirdi ki, Əfqanıstan hüquqlu və müstəqil bir dövlətdir, hər yerdə əfqan milli siyasətini yeritməlidir. Hər kəs əfqan hüququna toxunarsa, müsəlləh [silahlı] surətdə qarşılanacaqdır. Bu dəstə istiqlaliyyət sevən, milli siyasət aparan və Əfqanıstan daxilini islah edən bir dəstədir.

Bu mübarizənin nəticəsi əhalinin hanki tərəfə mail olduğunu göstərdi. İkinci qalib gəldi. Bu dəstənin başçısı əmirin kiçik oğlu Əmanulla xan idi. Onun xanədanı, rəqibləri, böyük qardaşı İnayətulla xan və əmisi Nəsrulla xan yeni əmiri qəbul etmişlərdir. Fəqət böyük qardaşı İnayətulla xan təqibdən ehtiyat edərək Hindistana köçmüşdür.

Yeni əmirin cülusu [taxta çıxması] münasibətilə fərman edərək siyasi mücrimlərin [cinayətkarların] həpsini əfv etmiş, qoşunların məvacibini artırmış və camaata vergiləri bağışlamış, əlavə, qanun qoyucu Milli Şura dəvət edəcəyini bildirmişdir.

Urmiyəyə müavinət

İran Hökumətinin əmrinə görə, bütün məmləkətdə Urmiyədə xəsarətdidə olan [zərər görən] müsəlmanlar üçün ianə cəm edilməsinə başlanmışdır. Birinci olaraq Şah əfəndi 15 min tümən ianə vermişdir.

Krım qaçqınları

Krımdan Batuma bir çox qaçqınlar gəlməkdədir. Batuma daxil olmağa hələ heç bir icazə tələb edilməyir. Şəhərdə bahalıq hökmfərmadır [hökm sürməkdədir]. Mehmanxana nömrəsi yüz manatdır. Balaca bir otaq 900 manata kirayəyə verilir. Bahalığa səbəb Batuma varid olan [gələn] dövlətlilər olmuşlar. Dövlətli qaçqınlar arasında tənbəki fabrikaları sahibi [Vladimir Konstantinoviç] Mesaksudi və Stamboli də vardırlar.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dağıstanlılar və general Biç

Şənbə günü mayın 10-da Zaqafqaziya Konfransında olan Dağıstan nümayəndələri Əlixan Kantemir, Penzulayev və Butayev ingilis komandanı general Biç hüzuruna qəbul edilmişlərdir. General Biç bunlarla hadisati-cariyyə [cari hadisələr] xüsusunda müsahibədə bulunmuşdur. General məsləhət görmüşdür ki, dağıstanlılar general Denikin ilə barışsınlar. Dağıstan nümayəndələri generala demişlər ki, dağıstanlılar özlərini Qafqaziya heyətindən ayrılmaz bir hissə hesab edirlər. Vilsonun 14 maddəli müahidəsindəki [sazişindəki] vədlərə ümid və o nöqteyi-nəzərlə istiqlaliyyətlərini müdafiə edirlər. Məzkur [deyilən] şərtnamədə millətlərə istiqlaliyyət əsası vardır. General Tomson ibtidada [başlanğıcda] demişdi ki, Qafqaziya cümhuriyyətləri məsələsi Sülh Konfransında həll edilənədək Müttəfiqlər bu cümhuriyyətləri qəbul edirlər. Biz bu vədlərə iman edərək öz istiqlaliyyətimizi müdafiə ediriz. Dağıstan istiqlaliyyəti mənafeyini xələldar edən Denikindir. Denikin bizə təcavüz edir, biz isə bir şey etməyiriz. Onlardan özümüzü müdafiə etməməyi biz bacarmarız, çünki məsələ həyat və məmat [ölüm-qalım] məsələsidir. Bir dəxi əlavə ediriz ki, Denikinlə mübarizədə davam edəcəyiz və bu işdə hər cəhətdən biz kəndimizi haqlı hesab ediriz.

General Biç cavabında demişdir ki, sizə lazımdır ki, Denikinlə nə vasitə ilə olursa-olsun sülh edib müharibəni bitirəsiniz. O ki qaldı Vilsonun 14 maddəsi, müharibə zamanında tərtib edilib almanlara təklif edilmişdi. İndi müharibə qurtarmışdır və bu barədə danışığa belə ehtiyac yoxdur.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin torpaq təmizləyən dəniz karvanı xidmətçilərinə 16 sentyabrdan 31 dekabradək verilməmiş qalan məvaciblərinin verilməsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

20 milyonluq fonddan Türüq və Məabir Nəzarətinə xidmətçilərə məvacibdən ötrü 14 446 manat buraxılsın.

- Ədliyyə nazirinin Gəncə nahiyə məhkəməsinə sədr təyin etmək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Gəncə nahiyə məhkəməsi sədrliyinə sabiq İrəvan nahiyə məhkəməsi üzvü Abbasəli bəy Ağababəyov təyin edilsin.

- Maliyyə nazirinin Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan yaylaqlarına azadə surətdə köç etməyə icazə haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Hər adam başına bir put un aparmağa izin verilsin.

- Türüq və Məabir nazirinin Nəzarətin avtomobil zavodu təmiri və məxaricatından ötrü 1919-cu sənədə hələlik 681 100 manat təxsisi [ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

1) 20 milyonluq fonddan istənilən məbləğ buraxılmaqla, Məclisi-Məbusana idxal ediləcək Nəzarət smetasına hesab edilsin.

2) Təcili surətdə zavodun məxarici haqqında geniş məruzədə bulunması nazirə tapşırılsın.

3) Avtokoloniya tərəfindən hökumətə verilmiş avtomobillərdən lazımi miqdarı saxlanaraq, mabaqisi [qalanı] təmir edilmədən sahiblərinə qaytarılsın.

- Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin fabrika müfəttişliyi barəsindəki qanun layihəsinə dair məruzəsindən [sonra] qət edilmişdir:

Məruzəni təsviblə [bəyənməklə], təsdiq üçün Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Ticarət və Sənaye nazirinin xəzinə mənfəətinə buxar qazanlarından alınan verginin müvəqqət artırılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Ədliyyə nazirinin Xüsusi İstintaq və Təftiş Komisyonu təsisi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Məruzə təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Bakı və dairəsi telefon xətləri xidmətçiləri zavod komitəsi Məsai [Əmək] Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişdir ki, Nəzarətin qərardadına görə fəhlələrə verilməli olan atidə mündəric tələbatını [aşağıda yazılan tələblərini] müdiriyyət bu vaxtadək qəbul etməmişdir:

1) Avqust avansı; 2) Bir ay yarımın təfavütünü; 3) Mart ayının; 4) inqilab bayramı gününün məvacibini.

Komitə rica etmişdir ki, lazımi tədbirlər görülsün. Əks surətdə komitə sui-nəticənin məsuliyyətini öz öhdəsindən götürür.

- İşbu sənənin avqust avansı və tarifə məvacibini şəhər xidmətçiləri almamışlardır. Məsai Nəzarəti rica etmişdi həman haqlar xidmətçilərə verilsin.

Bələdiyyə İdarəsi Məsai Nəzarətinə müraciətən onların miqdarını təcili surətdə bildirməyi rica etmişdir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Ticarət və Sənaye Nəzarəti ilə etilafa [razılığa] gəlmişdir ki, Gəncədəki Nəzarət anbarlarından nahiyə müfəttişinə 10 pud mədən yağı buraxılsın. Həman yağ oyun (qumar) kağızları çapından ötrü litoqrafiyaya lazımdır.

- Hal-hazırda qaçqınların bəzzaziyyə malına [parçaya, toxunma mala] böyük ehtiyacları olduğundan Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Ticarət və Sənaye Nəzarəti ilə etilafa gəlmişdir ki, Tağıyev fabrikasından bezləri qaçqınlar miyanında [arasında] təqsimdən [paylamaqdan] ötrü Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə verilsin.

- Süni cəhətdən Bakı ətrafında ərzaq şöbələri açmaq namümkün olduğundan, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti qət etmişdir ki, füqəra əhaliyə Bakıdakı mərkəzi ərzaq anbarlarından ərzaq buraxılsın.

- Neftçilər İttifaqı Maliyyə Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, hökumət neftçilərə bu vaxtadək istiqraz açmadığından, neft işləri və ticarəti olduqca fəna bir hal kəsb etmişdir. Böylə gedəcək olarsa, neftçilər öz müəssisələrini qapamaq məcburiyyətində qalacaqdırlar.

İttifaq Məsai Nəzarətinə böylə bir kağız göndərərək, bu halı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

- Hökumətin 19 mayısdakı iclasında qət edilmişdir ki, Şamaxı şəhəri yeni bir zəlzələ bəlasına düçar olmayacaq bir yerdə təmir edilsin. Bundan ötrü də xüsusi bir komisyon təşkil ediləcəkdir. Komisyona işbu zəvat dəvət ediləcəkdir: Ərazi və Dövlət Əmlak Nəzarəti nümayəndələri (mühəndis, su mühəndisi və yer ölçən mühəndis), Ticarət və Sənaye Nəzarəti nümayəndəsi, mühəndis, təbə-qatülərz [geologiya] mütəxəssisi, Daxiliyyə və Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti nümayəndəsi (doktor).

- 22 mayısda mədən dairələrinə ərzaq işlərinə baxacaq komisyonun müşavirəsi dəvət edilmişdir. Müşavirədə Məsai [Əmək] naziri də iştirak edir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Vükəla Şurası nəzdində İlarionovka kəndindəki su yolunu düzəltmək üçün 40 min rublə istiqraz verilmək barəsində təşəbbüsatda bulunmuşdur. İşbu borc bir sənəyədək qaytarılmalıdır.

- Gəncə nahiyə müfəttişi Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə müraciətən, qaçqınlar üçün Gəncədə emalatxana güşadı [açılması] haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdu. Nəzarət müfəttişə tapşırmışdır ki, təşəbbüsatı öz öhdəsinə götürməklə, ən yaxın zamanda Nəzarətə mədaxil və məxaric smetası təqdim etsin.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti Qarabağ general-qubernatoru ilə etilafa [razılığa] gəlmişdir ki, oradakı üşr buğdasından Zəngəzur qəzası Susa və Abdallar mahalları kəndçilərinə yerlərini əkmək üçün Nəzarət nümayəndəsi Axundovun vasitəsi ilə 3000 put buğda buraxılsın.

BİR NEÇƏ SÖZ

Dövri-istiqlaliyyətimizdə hökumətimizin təşəbbüsatı ilə bir taqım milliləşmiş idarələrimiz vücuda gəlmişdir. Məsələn, bu sənə ibtidai, ali-ibtidai və edadi məktəblərimizin bir qaç sinifləri, posta idarəmiz milliləşmiş, caddələrdə böyük mağazaların lövh yazıları [lövhə yazıları] dəxi türk hürufatı [hərfləri] ilə yazılmışdır.

İstiqlaliyyətimiz zərfində [müddətində] milliləşmək uğrunda göstərdiyimiz təşəbbüsat iştə ancaq fövqəlzikr [yuxarıda qeyd edilən] fəaliyyətlərdən ibarət olmuşdur. Halbuki idarələrimizin əksəri hənuz sabiqdəki şəkillərində davam etməkdə olduqlarından, yerli müsəlman əhalisinin çox hissəsi rus dilini bilmədiklərindən, naməqbul bir hala məruz qalmışdır.

Məsələn, Bələdiyyə İdarəsi kimi bir böyük, milli olacaq müəssisədə 5-6 nəfər xidmətçilərə pul verən (kassirlər) vardırlar ki, bunların heç biri türkcə qonuşa bilmədiklərindən dolayı ay axırlarında bələdiyyə xidmətçilərindən rusca bilməyən zəvat [şəxslər] məzkur [deyilən] kassirlər tərəfindən qayət bədrəftaranə bir surətdə "Uxodi, ya ne znayu, niçeqo ne znayu, ne ponimayu, tebe qovoryu uxodi" ["Çıx get, bilmirəm, heç nə bilmirəm, başa düşmürəm, sənə deyirəm çıx get"] kimi sözləri eşitməklə müttəhim olunaraq, biçarələr saatlarla işlərindən avara olub, böyük Bələdiyyə İdarəsini bir türk dili bilən kimsəni tapmaq, kəndi sözlərini kassirlərə anlatdırmaq və maaşlarını kimdən alacağını bilmək üçün sərsəri halında dolaşmağa məcbur olurlar. Qeyd etməli burasıdır ki, bəzən ağa kassirlər öylə vəhşiyanə, sərt rəddi-cavab verirlər ki, onların əbnayi-cinsi olan [onların cinsindən olan, onlar kimi insan olan] qardaşları ayda bir dəfə də olsa onların üzlərini görməkdən imtina edirlər.

Zənni-acizanəmə görə, məzkur kassirlərdən bir-iki nəfəri müsəlman yaxud türkcə qonuşmaq bilən olsaydılar, rus dili bilməyənlər bu qədər əziyyət-azara məruz qalmazdılar.

Bunlardan maəda [başqa], bəzi milliləşmiş idarələrimizdə xidmətçilərin bir çoxları öz ana dillərinə kəmetina [laqeyd] olmalarındanmı, yaxud nə səbəbdənsə, rusca qonuşub rusca da yazırlar. Bu minval gedərsə, milliləşmiş idarələrimizin milli əhəmiyyəti qayət az olacaqdır.

Binaənileyh [ona görə], rə'sikarda [iş başında] bulunan müsəlman zəvati-giramilərinin [hörmətli şəxslərin], ələlxüsus hökumətimizin, zikri mürur edən vəqələrə [haqqında danışılan hadisələrə] nəzəri-diqqətlərini cəlb edərək, məzkur vəqələrin [deyilən hadisələrin] gələcəkdə bir də təkrar olunmayıb, önü alınacağı ümidindəyiz.

Bir türk

16 VAQON DÜYÜ

Bu günlərdə Bakı tacirlərindən (yanılmayırsam dəyirman sahiblərindən) birisi Gürcüstana 16 vaqon düyü göndərmişdir. Şübhəsizdir ki, bu, birinci və axırıncı deyildir. Böylə vaqonlar çox göndərilmişdir və çox da göndəriləcəkdir. Ona görədir ki, necə göndərildiyini və ərzaq işlərində nələr olduğunu qeyd etmək lazım gəlir. Zira bu kimi işlərdə azuqənin kənara getməsi ilə bərabər, xəzineyi-dövlətə də aşağıda görüləcəyi vəchlə milyonlarca zərər vururlar.

Söz burasındadır ki, son zamanlar İrandan düyü az gəldiyi halda, məhəlli [yerli] tacirlərdən birisi Nəzarətdən [Nazirlikdən] izin almadan Tiflisə 16 vaqon düyü göndərmişdir. Həm də tranzit olmamaq üçün burada dəyirmanda düyünü bir balaca "təzə"ləmişdir. Bu surətlə dövlət xəzinəsinə verməsi lazım gələn yarım milyon gömrük (480 min manat) xəzinəyə verilməmişdir.

Məmləkətimizdə düyü azaldığı və bahalandığı bir zamanda tacir əfəndi həm camaatın azuqəsini əcnəbilərə satır, həm də barı lazım olan xərci də vermək istəməyir.

Düyü yola salınır.

Bu əsnada Ticarət və Sənaye Nəzarəti müfəttişləri əhvalatdan xəbərdar olurlar. Nəzarət əmr edir düyünü tutub saxlasınlar. Müfəttişlər gedirlər və malı həbs edirlər. Mühafizə dəstəsi rəisinə əmr olunur düyünü buraxmasın.

Aradan bir neçə gün keçir. Mayısın 11-də rəis əfəndi Nəzarətdən bixəbər özbaşına düyünü buraxır. Bu vəchlə Nəzarətin tutmuş olduğu mal bir məmurun "izni" ilə buraxılır.

Hal-hazırda bu iş təhqiq və təftişdədir.

Hökumət öylə tacirlərin, ələlxüsus böylə məmurların cilovunu çəkməlidir, yoxsa nəticəsi pək fəna olar. Həm nəticəsi görülməkdədir də. Məsələn, qəzetəmizin keçən nömrəsində bir xəbər vardı ki, Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Gəncə və Qazax mahalında buğda baha olduğundan, daha doğrusu buğda olmadığından, qaçqınlar üçün taxılı Cavanşir qəzasından – Bərdədən almağı təhti-qərara almışdır.

Əcəba Qazaxda buğda nə üçün yoxdur və nədəndir ki, orada taxıl Cavanşirdən bahadır?

Mövsuq [mötəbər] mənbələrdən aldığımız məlumata görə, Qazax tərəflərdə taxıl yox deyildir. Biləks [əksinə], külli taxıl vardır, fəqət bahadır.

Çünki qaçqınlar üçün taxıl yoxdur deyən əfəndilər həman yox olan taxılı bir qədər baha qiymətlə Ermənistana satırlar. Bizə məlumdur ki, o tərəflərdən külli miqdarda taxıl aparılmaqdadır. Həm də Ermənistana o qədər taxıl satılır ki, yalnız Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti üçün deyil, oranın öz camaatı üçün də taxıl azlıq edir və bu üzdən qiymətlər gündən-günə qalxmaqdadır.

Doğrudur, Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bu işləri açır, müqəssirləri tapır, gedən malları bilir, fəqət müqəssirlərə qanunun tələb etdiyi kimi cəza verilmir.

Hökumət bu işlərə diqqət və əhəmiyyət verməli və kontrabandaçılıq müqabilinə şiddətli tədbirlər görməlidir. Bunun da kökünü kəsmək üçün mütləqa hökumət məmurlarının cilovunu yığmalı, təqsiri açılan qulluqçu və məmurları cəzasına yetirməlidir ki, başqalarına da ibrət olsun. Xəyanətkar məmur da, mütəəssifanə [təəssüflər olsun ki], çoxdur. Hətta bir dərəcəyə çatmışdır ki, Nəzarətin dəftərxanasında belə həyasızlıq dərəcəsinə çatmışdır. Məsələn, bu günlərdə Nəzarət qulluqçularından birisinin saxta icazənamə (vəsiqələr) yazıb verməkdə olduğu kəşf edilmişdir. Müqəssir tutulub məhkəməyə verilmişdir.

Böylə məmurlar cəzayi-səzasına [layiq olduqları cəzaya] çatmadıqca, bu quldurlar vətənimizin damarlarını qurudacaqlardır.

X. İ.

İTALİYA HEYƏTİ RƏİSİ POLKOVNİK QABBANIN PAYTAXTIMIZA VÜRUDU

May ayının 22-də səhər saat 7-də sürət qatarı ilə İtaliya heyəti rəisi polkovnik Qabba şəhərimizə varid olmuşdur [gəlmişdir]. Vağzalda Azərbaycan əsgərlərindən fəxri qaraqol qoyulmuşdu. Polkovnikin keçəcəyi küçələrdə milli bayraqlar rəkz edilmişdi [sancılmışdı]. Azərbaycan Cümhuriyyəti namından polkovniki Xariciyyə naziri müavini Adil xan Ziyadxan cənabları təbrik eyləmişdir. Cavabında polkovnik Qabba cənabları təvəqqe eyləmişdir ki, özünə edilən ehtiramdan naşi [ötrü] Azərbaycan Hökumətinə onun səmimi təşəkkürünü yetirsin. Sonra polkovnik Azərbaycan əsgərləri qarşısından ötərək onları salamlamış və əsgərlər cavab vermişlərdir. Polkovnik Qabba əsgərlərin naçalniki polkovnik Ağalarovu qoşunların intizamından naşi təbrik eyləmişdir. Sonra polkovnik Qabba öz salon-vaqonuna daxil olub Adil xan Ziyadxanı da oraya dəvət eyləmiş və onunla müsahibədə bulunmuşdur. Bədəhu [sonra] polkovnik heyət əzaları [üzvləri] ilə avtomobilə rakibən [minərək] "Metropol" mehmanxanasına əzimət eyləmişdir [yollanmışdır].

Məclisi-Məbusan rəisi hüzurunda

Saat 2 tamamda heyət Azərbaycan Məclisi-Məbusan rəisi həzrətlərinin ziyarətinə gəlmişdi. Rəis əfəndi paytaxtımızda mədəni Avropa nümayəndələrini görməkdən şadlandığını qeydlə heyəti təbrik edir. Bunun cavabında heyət rəisi Qabba azərbaycanlıların mehmannəvazlığından məmnun qaldığını və təşəkkürünü bəyanla Zaqafqaziyaya, Azərbaycana ancaq qanun və nizamın müdafiəsi və qan tökülməsinin önünü almaq

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 may (Cümə günü) tarixli 186-cı nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

qəsdi ilə gəldiyini bildirmiş və arzu etmişdir ki, bundan sonra gələcək olan heyətlərə də azərbaycanlılar böyləcə mehmannəvazlıq etsinlər.

Məclisi-Məbusan rəisi həzrətləri cavabi nitqlərində böylə ifadeyi-məraim etmişlərdir [məramlarını ifadə etmişlər]:

“Türk millətinin mehmannəvazlığı qorxudan ya tamahdan olmayıb, kəndinə məxsus bir xislətdir ki, həmişə və hamıya qarşı ənsəmimülqəlb ibraz edir [səmimi qəlbdən nümayiş etdirir]. Biz azərbaycanlılar dəxi həmişə qanun, nizam və asayiş tərəfdarı olub hamı ilə sülh və müsalimətlə [əmin-amanlıqla] yaşamağı arzu edir, xüsusən qonşularımızla hüsn-münasibatda bulunmağa çalışırız. Biz Qafqaziyanı neçə qardaşa məxsus bir qonaq [imarət] kimi təsəvvür ediriz ki, burada hər qardaş öz odasını öz istədiyi kimi bəzəməklə bərabər, ümumiyyətlə qardaşcasına yaşamalıdırlar. Bunun yalnız quru sözdən ibarət olmayıb, feilən də buna çalışdığımızı isbat üçün bu qədər kifayət edər ki, bu saat heç yerdə Azərbaycan qədər asayiş, müsalimət və rifahi-hal ilə yaşamayırlar. Qabaqca ərz etdiyim kimi, biz qanun və müsalimət tərəfdarıyız. Sizlərdən də bu uğurda kömək gözləyiriz və özümüz səmimi olduğumuz üçün hamıdan da böylə səmimiyyət tələb ediriz və hər kəs eyni səmimiyyətlə bizə kömək edərsə, həmişə bizdən hüsn-qəbul və mehmannəvazlıq görər. Biz əminiz ki, mədəni Avropa bizim də arzularımızı nəzərə alar və milli amalımıza erişmək uğrunda kömək edər.”

Heyət rəisi cavab vermişdir ki, Azərbaycanda italiyalılar ancaq buna çalışırlar və bizim milli amalımıza erişməkdə İtaliyanın kömək edəcəyinə əmin ola biləriz.

ERMƏNİ MƏTBUATI

* Şimali Qafqaziyadan gələnlərin rəvayətincə, “Joxovrdi dzayn”, Könüllü ordunun binagüzarlığına [sərəncamına] görə Rostov-Donun təxliyəsini xəbər verir. Xəstəxanalarda olan yaralıları Kislovodska göndərirlər.

Həman qəzetə genə yazır ki, Şimalı Qafqaziyadan gələnlər deyirlər ki, Könüllü ordu komandanlığı qəzetələrdə elan buraxmışdır ki, kənardan gələnlərin Yekaterinodar şəhərinə daxil olmağı mən’dir [qadağandır]. Rəvayətə görə, həman elanın şəhəri təxliyə etmək binagüzarlığı ilə rabitəsi vardır.

* Ermənistan istiqlaliyyətinin ilk səneyi-dövriyyəsi [ildönümü] münasibətilə hökumət qərar vermişdir ki, mayın 28-ci günü məmləkətin bütün dairəsində mütəntən [təntənəli] bir surətdə bayram edilsin. Bayramın proqramını tərtib etmək üçün vəzir Qaragözyanın təhti-sədarəti ilə [başçılığı altında] xüsusi bir komissiya təşkil edilmişdir.

* İngilis məlumatına məbni olaraq [istinad edərək] “Aşxatavor” xəbər verir ki, İstanbulda Tələt paşa təzədən həbs edilmişdir.

* İtaliya qəzetəsi “K.”nın yazdığına istinadla “Aşxatavor” yazır:

“Aşkar olur ki, Şərqdə Düvəli-etilafiyyənin [Antanta dövlətlərinin] fəaliyyətinin əsası müəyyən edilmişdir. Suriya, Dəməşq, Hələb və İsgəndərun üçün Millətlər İttifaqı tərəfindən Fransaya bir etimadnamə veriləcəkdir. O cür etimadnamə də Ermənistan üçün Amerikaya veriləcəkdir. Əmir Faysalın Beyrut tərəfinə hərəkəti xüsusunda razılıq hüsula gəlmişdir. Amerika komissarı Franinin ayın 28-də rautu [təntənəli qəbulu] təyin edilmişdir.”

* “Caqatamart” qəzetəsi rəsmi mənbədən aldığı məlumata nəzərən xəbər verir:

“Amerika hökuməti kəndisinə təklif edilmiş Ermənistan etimadnaməsini qəbul etmişdir. Bu qərardad Parisdə intişar edilmişdir [yayılmışdır].”

* “Aref”in xüsusi müxbiri Tehrandan xəbər verir ki:

“Naxçıvandan İrana qaçqın sayaqda köçmüş müsəlmanlar tərəfindən teleqrafən İran hökumətinə, qeyri hökumətlər səfirlərinə və Sülh Konfransına müraciət edilib, Naxçıvan həvalisinin İrana ilhaqını [birləşdirilməsini] təklif edirlər. Naxçıvanlılar xeyli mükəddər [qəmgin] olub, onu böyük bir xəyanətədd [hesab] edirlər.”

* *“Şərur və Naxçıvan dairələrində türk müşəvviqlərinin [təşviqatçılarının] fəaliyyətinə xitam verib, Novo-Bayazid nahiyəsində müsəlmanların binizamlıqlarını rəf etmək [aradan qaldırmaq] məqsədi ilə İngilis Komandanlığının binagüzarlığı [sərəncamı] ilə həman yerlərə ingilis qoşun dəstələri sövq edirlər. Müsəlman dəstələrini ingilislər tərksilah edirlər. Bu günlərdə ingilis və erməni qoşunları Culfanı işğal edəcəklər.”*

“Aref”

* *“Van türkləri Türkiyə vəziri-daxil[iyy]əsinə [Daxili İşlər nazirinə] göndərdikləri teleqramlarında yazırlar: Erməni hüdudunu Van gölünün kənarınadək çəkmək istəyirlər. Böylə iş mümkünmüdür? Bu, ədalətdən kənar olar, zira həman yerin erməniləri müsəlmanların ədədinə nisbətən ancaq yüzə on miqdarında olarlar. Van müsəlmanları heç bir vəchlə Türkiyədən ayrılmaq istəməyirlər.”*

“Aref”

* “Tan” qəzetəsindən iqtibasən “Aref” yazır:

“«Pro Armenia» qəzetəsinin sabiq müdiri Pyer Kiyyar Şərq məsələsinə dair irad etdiyi [söylədiyi] nitqində demişdir: Şərq məsələsinin yeganə təriqi-həlli [həll yolu] Osmanlının mövcudiyyətini qət etməkdir [varlığına son verməkdir]. 1915 sənədə İngiltərə, Fransa və Rusiya arasında əqd edilmiş [bağlanmış] müqavilə ilə Türkiyənin təqsimi müqərrər olunmuşdur [bölünməsi qərarlaşdırılmışdır]. Lakin ələn [hazırkı] siyasətin cərəyanından naşi [ötrü] Türkiyənin aradan götürülməsi[nə] bu sayaq əncam bulunsun:

1) İstanbul və boğazlar beynəlmiləlləşsin;

2) Kiçik Asiyanın qərbi hissəsi İzmir ilə belə [İzmirlə birgə] Yunanıstana verilsin;

3) Hazırkı Türkiyənin mərkəzi olan Kiçik Asiyanın vəsatində [ortasında] yeni bir türk hökuməti təşkil edilsin;

4) Əhalisi erməni və kürd olan Kiçik Asiyanın şərqi hissəsində erməni hökuməti təşkil edilib Cəmahiri-Müttəhidəyə [Birləşmiş Ştatlara] tapşırılsın;

5) Tavr dağlarının cənubunda olan bütün islam vilayətləri – Suriya, Beynənnəhreyn, Fələstin və Ərəbistan İngiltərə təhti-himayəsinə [himayəsi altına] verilsin.”

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Tacirlərin şikayəti

Bu gün Bakıda və mədənlərdə yaşayan tənbəki və papiros alış-verişçiləri min nəfərdən ziyadə, Mirzəbekyans tənbəki və papiros fabrikasına gedib, fəqət Mirzəbekyansın dövlətindən məəttəəssüf [təəssüf ki], həmişi məlul və dilgir, labüd qalıb [məcbur olaraq] Ticarət və Ərzaq Vəzarətinə [Nazirliyinə] rücu [müraciət] etmişdirlər və öz ərizələrində bu neçə ayın müddətində farbikada nə qədər gizli mal satılması və nə qayda ilə Mirzəbekyansın mallarının qiymətindən artıq satılmağı və fəhlələr nümayəndəsi və fabrika müdiri və cənab Mirzəbekyansın özü ilə əlbir olub mallara növbənöv vasitələrlə tərəqqi verməsini [qaldırmasını] göstərirlər. Əlavəbərin [bundan əlavə], neçə aydan bəri alış-verişçilərə edilən əziyyətin və binsafliğın qabağın almaq üçün vəzirdən xahiş edirlər ki, fabrikanın içində və kənarda olan möhtəkirləri göstərib, onları məhkəməyə versinlər.

Ərizəni imza edənlər:

1) Bakı Baqqallarının Komitəsi;

2) Bakı optovoyçuların [toptançıların] komitələri;

3) Bakı Baqqalları Sayuzu [İttifaqı] müdiri.

Ümumi iclas

Cümə günü may ayının 16-da “İttihad” məktəbində Cəmiyyəti-Maarifi-İraniyan [İranlılar Maarif Cəmiyyəti] “Tərəqqi”nin müvəqqəti idarəsi tərəfindən ümumi iclas çağırılmışdı. Saat 10-da üzvlərin əksəri hazır olur. Ümumiyyətlə, Hacı Müəllim sədr, [Mircəfər] Cavadzadə münşi [katib] intixab edilir [seçilir].

1) Müvəqqəti heyətin tərtib etdiyi məramnamə müxtəsər təbəddülatdan [dəyişiklikdən] sonra qəbul olunur.

2) 15 nəfərdən ibarət idarə heyəti, 4 nəfər təftiş komisiyası əzası [üzvü] intixab olunub, saat 1-də iclas qapanır.

Məclisi-Məbusanda

Dün mayısın 22-də Məclisi-Məbusanın növbəti iclası təyin edilmişdi. Fəqət lazım olan miqdarda əza [üzv] gəlmədiyindən iclas baş tutmadı.

Dağıstan günü

“Dağıstan günü” toplanmış iananin miqdarı iki yüz min (200.000) rubləyə baliğdir [çatır]. Bu günlərdə müfəssəl hesab dərc edilib, cəbələrin [ianə qutularının] nömrəsi və içində olan məbləğin miqdarı həm göstəriləcəkdir.

Fəhlə həyatı

May ayının 16-da Bibiheybətdə “Sovet Syezd”in ambulatoriyasında müsəlman əmələlərinin iclası olub, Naxçıvanın ermənilərə verilməsi məsələsinə özlərinin narazılıqlarını izharla protesto etmişlərdir.

İkinci[si], kollektivni doqovorun [kollektiv müqavilənin] hansı maddələrinin hökumət tərəfindən qəbul edilməsini hökumətin qəzetələrdə bəyan etməsini hökumətdən istəməyi qərara almışlardır.

Ziyalılar İttifaqında

12 mayıs iclası

İclas açıldıqda 5 mayıs tarixli iclasın bəratülqövlü [protokolu] oxunub imza edilir. Əxzi-əsgər [Hərbi çağırış] idarəsinə dair maddə oxunduqda, validən gəlmiş 10 mayıs tarixli bir kağız oxundu. Bu təzkirədə vali idarədən üç üzv istəyir ki, Əxzi-əsgər idarəsində işləyəcəklər. Bu təzkirə oxunduqdan sonra idarə qərar qoydu ki:

a) Keçmiş iclasda qərara alınmış müraciətnamə daha çapa verilməsin;

b) Əxzi-əsgər idarəsində işləməyə Camo bəy Cəbrayılbəyov, Abdulla bəy Abaşidze və Sadıq Hüseynzadə intixab edildilər və bu xüsusda onlara vəsiqə verilsin; və:

c) Bunların intixabı haqqında valiyə bir məşruhə [izahat] yazılsın.

Günlük məramnaməyə keçildikdən əqdəm [qabaq] Sadıq əfəndi [Hsüeynzadə] fövqəladə bir ərizəsi var deyə söz aldı:

“Şimali Qafqaziyadan gələn xüsusi xəbərlərdən böylə anlaşılır ki, könüllü rus ordusu dağıstanlılarla mühariə etməkdədir və gün-gündən hücumunu artırıb, əhaliyə çox ziyan verib, kəndlərdə təxribat icra etməkdədir. Dağıstanlıların qüvvələri az olduğu üçün bunlara müqabil durmayırlar. Bu qara fikirli ordu olar ki, dağıstanlıların istiqlaliyyətinə təcavüz edən kimi Dağıstanı yarıb Azərbaycan istiqlaliyyətinə də təcavüz etsin. Bu halı Azərbaycan diqqətdə tutmalıdır.”

İdarə qərar qoydu ki, bu xüsusda heyəti-rəyasət bir layihə hazırlayıb idarəyə təqdim etsin.

Bədəhu [sonra] bu tərtiblə növbədəki məsələlər müzakirə edildilər:

1) Hilali-Əhmər [Qırmızı Aypara] Cəmiyyəti təşkili;

2) Ümumi iclas dəvəti;

3) Bez məsələsi;

4) Lənkəranda istixbar [xəbərləşmə];

5) Tətili-ümumi haqqında;

6) Maarif nazirinin və Nəzarətdəki məmurların istefası haqqında;

7) Mərkəzi Evlər Komitəsindən gəlmiş təzkirə;

8) Şamaxı mühacirlərindən əsgər toplamaq xüsusunda;

9) Əhməd bəy Ağayev haqqında.

Birinci məsələ müzakirəyə qoyulduqda, [Heydər bəy] Şahtaxtinski cənabları keçmiş iclasda dediyi kimi, Azərbaycanda bir Hilali-Əhmər Cəmiyyəti təşkil etmək çün lazım olduğu haqqında bəyanat verdi və idarə qərar qoydu ki, səhiyyə heyətinə tapşırılsın ki, bu xüsusda gələn iclasa bir layihə təqdim etsin. Hazırda olan səhiyyə heyətinin sədri doktor [Əliheydər] Allahverdizadə nam məlum etdi ki, heyətə intixab olmuş üzvlər nə iclasa gəlirlər və nə də işə mübaşir olurlar [işə girişirlər]. İş də həpsi kəndisi ilə katibin boynuna düşübdür. Bu səbəbə idarə qərar qoydu ki, səhiyyə heyətinə doktor Ordubadi Firuz daxil olsun. Bundan əlavə, Hilali-Əhmər işinə mübaşir olmaq üçün Kalantarov və [Heydər bəy] Şahtaxtlı daxil olsunlar.

Ümumi iclas dəvəti xüsusunda bir çox danışıq oldu. İdarə qərar qoydu ki, işbu mayıs ayının 30-da axşam saat 6-da Ziyalılar İttifaqının ümumi iclası dəvət edilsin və heyətlər həpsi ümumi iclasa təqdim edilmək üzrə layihələrini hazır edib, cümə günü mayıs ayının 23-də idarənin fövqəladə iclası çağırılsın.

Tağıyevin fabrikasından əsgər üçün bez buraxılmaq məsələsi müzakirə edildi və bu işlərə şimdi artıq İdareyi-Hərbiyyə ləvazim məmuru baxdıqlarından, bu məsələ müzakirədən götürülsün.

Teymur bəy [Bayraməlibəyov] Lənkəran qəzasından xəbər olaraq məlumat verdi ki, şəhər düşmən tərəfindən odlanmışdır və hal-hazırda yanır. Bu xəbərin doğru olmasını Lənkərana getmiş vaporların [gəmilərin] bu zamana kimi qayıtmaması da isbat edir. Çox ehtimal var ki, doğrudan Lənkəran yanır. İdarə Teymur bəyin bu məlumatını nəzərə alsın.

Fəhlələr tərəfindən elan edilmiş tətili-ümumi hər ittifaqın fikrin[i] cəlb edərək fövqəladə bir surətdə müzakirəyə qoyulmuşdur. Ziyalılar İttifaqı bu növ ciddi məsələni nəzərə alaraq, nə səbəbə bu xüsusda bir müzakirə açmamışdır, deyə Zivər bəy idarəyə sorğu verdi. İdarə bu xüsusda müzakirə açmamanı kəndisinin xətası bilib atidəki [aşağıdakı] qərarı aldı: Tətilin zahirən iqtisadi, batinən [daxilən] və həqiqətən siyasi olduğunu nəzərdə tutub Ziyalılar İttifaqı iqrar edir [təsdiqləyir] ki, istiqlaliyyətimizi mühafizət etmək üçün var qüvvəsi ilə Parlamana və hökumətə kömək etməyə hazırdır. Bu məsələdə Cəmil bəy Vəzirov xüsusi təsəvvüründə qaldı.

Yerdə qalan məsələlərin müzakirəsi təcil edildi [sonraya saxlanıldı].

14 mayıs iclası

1) Maarif Nəzarəti haqqında;

2) Mərkəzi Evlər Komitəsindən gəlmiş təzkirə;

3) Mühacirlərdən əsgər toplamaq haqqında;

4) Əhməd bəy Ağayev haqqında.

Əvvəlinci məsələ müzakirəyə qoyulduqda, Səməd bəy [Hacıəlizadə] söz alaraq Maarif nazirinin və Nəzarətdə xidmət edən baş məmurların yenidən iş başına qayıtmaları maarif işi üçün ziyadə faydalı olacağını qeydlə, bu səbəbə idarəyə bir təşəbbüsatda bulunmağı tövsiyə edir. Maarif nazirinin və Nəzarətdəki məmurların istefa vermələrinin səbəbini müzakirəyə qoymayaraq, böylə bir vaxtda həqiqi ziyalı və öz vəzifələrini sevən şəxslərin hökumət xidmətindən kəndilərini kənar etmələri maarif işi üçün eyi nəticə verməyəcəyini və bu işin təbii olmadığını nəzərdə tutub idarə qərar qoydu ki, Məclisi-Məbusan fraksiyonlarına müraciətlə rica olunsun ki, bu ixtilafın tez bərtərəf edilməsi [aradan qaldırılması] üçün lazım olan təşəbbüsatda bulunsun. Fraksiyonlara məsələni məlum etmək üçün Ağa Axundzadə və Səməd bəy Hacıəlizadə cənabları nümayəndə seçildilər.

Mərkəzi Evlər Komitəsindən gəlmiş kağız Camo bəy [Cəbrayılzadə] tərəfindən oxundu. Bu təzkirədə Komitə Bakı ətrafındakı kəndlərdə evlər komitəsi təşkil etmək fikrində olduğunu və bu məqsədlə bir iclas qurulacağını bildirərək, idarədən bu iclasa üç nümayəndə istəyir. Həman iclasa getmək üçün idarə Əli bəy Seyidzadə, Rəhim əfəndi və Camo bəy Cəbrayılbəyzadəni intixab etdi [seçdi].

Üçüncü məsələ müzakirəyə qoyulduqda, Şamaxı mühacirlərindən əsgər toplamaq məsələsini təklif etmiş Abbasqulu Vəlixanlı ərz etdi ki, bu məsələ Yeni Şirvan Cəmiyyətində həll olundu və burada yenidən müzakirəyə qoyulmağının lüzumu yoxdur, söylədi.

Əhməd bəy Ağayev haqqındakı məsələ gələn iclasa qaldı ki, o iclasda [Heydər bəy] Şahtaxtinski cənabları izahat verər və məsələ sonra müzakirəyə qoyular.

İclasın axırında doktor Əli bəy söylədi ki, yay fəsli yavuqlaşdığı münasibətilə xaraba qalmış kəndlər əhalisinin ziraət karastılarına [əkinçilik alətlərinə] və makinalarına çox ehtiyacları vardır. Hərgah pişəzvəqt [gec olmadan] onlara yardım edilməzsə, taxıl və ot, vaxtında biçilməyib tələf ola bilər. Bu səbəbə, lazımdır ki, Ticarət Nəzarətindən onlar üçün kömək istənilsin ta ki, Nəzarət öz ixtiyarında olan makinalardan İttifaq əli ilə camaata paylasın. İdarə Əli bəyi vəkil etdi ki, bu xüsusda Ticarət naziri ilə görüşüb cavab alsın.

Bakı kəndlərindən

Biz kənd füqərayi-kasibəsi ki, ziraət [əkinçilik] və bostançılıqla dolanırıq, neçə illərdən bəri kəndimizin qoyunçuları tərəfindən – ki, qoluçomaq və zənginlərdən ibarətdirlər – külli zərərlərə mütəhəmmil olurduq [dözürdük] və heç bir vəchlə onların zülmündən qurtulmağa yol tapa bilmirdik. Hərgah istəsəydik ki, şikayətnamə yazıb öz halımızı məqamialilərə bildirib istimdad edək [kömək istəyək], o zalımların təsiri-nüfuzu mane olurdu və həmçinin şifahi şikayətlərimiz onların ənvai [müxtəlif] təşəbbüsləri ilə bisərəncam qalırdı. Əlhəmdülillah, bu halda cavan cümhuriyyətimizin zübdə [seçmə, ən yaxşı] məmurlarından, tabe olduğumuz Balaxana-Sabunçu polis baş müdiriyyətinin müdiri Lütfəli bəy Əmircanov cənabları şikayətimizə görə bu il təhti-idarəsində [tabeçiliyində] bulunan məmurlara vermiş olduğu əvamiriəkidəsi [qəti əmrləri] ilə zalımların zülmünün qabağını kəsdikdən başqa, bu günlərdə öz idarəsində bulunan kəndləri gəzməyə çıxıb, qəryəmizi [kəndimizi] dəxi müşərrəf eylədikdə, biz füqərayi-kasibənin dərdlərimizə rəsidəlik eyləyib [çatıb, dərdimizlə tanış olub], ümdə dərdlərimiz ki, qoyunçular barəsində idi, sabiqən [keçmişdə] verdikləri əmrləri şifahən biltəkid [təkidlə] ehqaqi-haqq eyləyib [hər kəsə öz haqqını verib, ədaləti təmin edib], ziraət, bostan və bağçalarımızı öz qoyunları ilə tələf edənlərdən zərərlərimizin iki qatı alınması xüsusunda binagüzarlıq [sərəncam] eylədiklərindən, cavan hökumətimizin ədalətli məmurlarının sayəsində minbəd [bundan sonra] asudə yaşayıb, qoluçomaq və qoçuların zülmündən xilas olacağımızı yəqin etdik.

Bundan başqa, özümüz kəndli və avam olsaq da, bunu yaxşı başa düşmüşdük ki, zəmanə öylə bir zəmanədir ki, elmsiz şəxs dünyada yaşaya bilməyib, elm sahiblərinin qarşısında məhv və nabud [yox] olacaqdır. Müşarünileyh [haqqında danışılan] Lütfəli bəy cənabları öz müşfiqanə [şəfqətli] nəsihətləri ilə bizi elm və maarifə tərğib və təhris etməklə [rəğbətləndirməklə və həvəsləndirməklə], uşaqlarımızı oxutmağını tövsiyə edib və qubernatorumuz həzrətlərinə bu xüsusda bəyanatda bulunub, asan vəchlə bizim gələcək nəslimizin cəhalət pəncəsinə düşməyib elmlə işıqlanmaları xüsusunda səy edəcəklərini və’d buyurub və bizi ümidvar etdilər.

Əsgərlik vəzifeyi-vacibəsi haqqında da bizi bu qədər başa saldılar ki, əsgər demək odur ki, bir şəxs öz sinəsini hasar etməklə əziz vətənini düşməndən saxlayıb və millətinin əğyara qul olmayıb hürr və azad yaşamağına çalışsın və bu vəzifeyi-müqəddəsədən boyun qaçıranlar ancaq o kimsənələr ola bilərlər ki, öz irz-namuslarının qeydinə qalmasınlar.

Lütfəli bəy cənabları bu gəzdiklərində kəndçilər barəsində etdikləri bir çox qeydkeşlik cümləsindən biri də bu oldu ki, çox vaxtlardan bəri kəndlərimizdə mütədavil [işlənən, adət olan] qəbih [pis] bir adəti, yəni toy məclislərinə əcnəbiyyə [əcnəbi qadın], əxlaqsız əcnəbiyyələr dəvət edib, onları oynadıb, cavanlarımızın əxlaqını pozdurduqdan başqa, ailələrimizi də heç bir vəchlə islamlıq və türklük şanına layiq olmayan bir rəzalətə şahid edirdik; kəndlilərdən bu nalayiq adəti tərk etməyə söz alıb və bu guna [bu cür] xilafi-islamiyyət hərəkətin minbəd [bundan sonra] camaatlar tərəfindən qadağan olunması xüsusunda qəryəmiz [kəndimiz] və sair cümlə kəndlərdə məsləhətnamələr tərtib etməyə tövsiyədə bulundular. Bu guna millət və camaat işlərinin qeydkeşi olan bir “hakim”ə təşəkkürati-acizanəmizi ərz etməklə, əmsalının [onun kimilərin] cümhuriyyətimiz daxilində çox olmasını arzu edib, yaşasın özümüzün cavan cümhuriyyətimiz, sağ olsun, var olsun onun millət qeydkeşi hakim və məmurları, yox olsun onun xain qulluqçuları deməklə xətmi-kəlam edirik.

Kəndçilər

AZƏRBAYCANDA

Kürdəmirdən

Zaman və təcrübə bunu bizə göstərdi ki, dünyada yaşamaq, qəsb olunmuş haqq və hüququnu əldə etmək istəyən millət daima bəsirət üzrə çalışıb, həyata və dünya işlərinə müstəid [qabiliyyətli, istedadlı] olmalıdır. Əvət, səy vasitəsi ilə insan qalibən [əksər halda] arzusuna nail olar. Kiçik isə böyüyər, məhkum isə azad və sərbəst yaşar. İştə bu nöqteyi-nəzərdən Cənabi-haqqın biz Azəri türklərinə nəsib etdiyi azadəlik evinin qədrini bilib, cavan cümhuriyyətimizin təməlini möhkəmlətmək və bunun tərəqqi və təalisinə [ucalmasına] yorulmaz bir fədakarlıqla kömək etmək ən müqəddəs bir vəzifə, ədası [qaytarılması] vacib bir borcumuzdur. Çünki bir ağacın davam və səbatı onun köklərinin bütün və sağlam olmağına vabəstə [bağlı] olduğu kimi, cümhuriyyətimizin də parlaq[lığı] və sətvəti [qüdrəti], millətimizin doğru və dürüstlüklə üzərinə tərəttüb edən [üzərinə düşən] vəzifəni kamalınca ifaya bağlıdır. Binaənileyh [ona görə], bunu düşünməli, düşünüb də ifasına mübaşirət etməli [girişmək lazımdır]. Lakin nədənsə yenə biz keçmiş macəralar[d]a düçar olduğumuz bədbəxtliklərdən ibrət almayıb, sabiqki [əvvəlki] işlərimizdə davam ediriz. Fikrimiz ancaq kəndi mənfəəti-şəxsiyyəmizə münhəsir [həsr edilmiş] olur.

Əvət, pul, dövlət gözəl şeydir. Məmafih [bununla belə], dövlət və sərvətimizi mühafizə edən, əmin-amanlığımıza çalışan dövlətimiz və cümhuriyyətimiz üçün dəxi çalışmalıyız. Əks surətdə varlığımızı, qazandığımızı qeyb edəriz.

Şimdiki halda cümhuriyyətimizin əksər yolunda qaçqın və fəlakətzədələr bulunmaqdadırlar. Şübhə yoxdur ki, hökumətimiz bunlara beqədri-imkan [gücü çatdığı qədər] yardım edir və edəcək də. Fəqət hökumət yardım edir deyə əlimizə bəhanə düşüb kənardan tamaşaçı olmamalıyız. Bu xüsusda biz də müavinətdə bulunub hümmət əlimizi müzayiqə etməyəcəyimizi [əsirgəməyəcəyimizi] bildirmək üçün bir qaçqın cəmiyyəti tərtib etməliyiz ki, bu yol ilə bizim də fəqirlərə, öksüzlərə, əlil və şikəstlərə köməyimiz dəysin.

Zənn edirəm bizim Kürdəmir ziyalıları keçənə güzəşt deyib bundan böylə işləyəcəklər. Haydı, qardaşlar, siz də varlığınızı bildiriniz!

Əlif Əlif

Lənkərandan

Lənkəranın əhvalı gün-gündən get-gedə fənalaşır. Bir gecə yoxdur ki, adam tələfatı, ya mal qarəti olmasın. Neçə vaxt bundan qabaq Seyidəkəran kəndində hər gecə qətl və qarət var idi. Üç kişi, bir arvadı xaxollar öldürdülər və pullarını apardılar. İndi iki gündür ki, bu bəla Gərmətük şəhərinə sirayət edibdir.

Aprel ayının 25-də Gərmətük kəndində gecə vaxtı Hacı Məhəmməd adlı bir şəxsin evinə tökülüb, bir cavan oğlunu öldürüb, 7 min manat pulunu alıb və qiymətli şeylərini də aparıblar. Xaxollar ermənilərlə bərabər türk dili danışırmışlar və hər bir yerdə və kənddə varlı və çörəkli adamlar var isə qarət edirlər.

Bir həftədən artıq Lənkəranda elə şiddətlə soyhasoy və öldür ha öldürdür ki, çünki Denikin tərəfdarları ilə bolşeviklər dava edirlər. Axırda bolşeviklər qələbə edib Suxorukovun başçılığı ilə 15 zabit həbs ediblər. Şəhərdə tamam başsızlıq hökmfərmadır [hökm sürməkdədir].

Aprelin 28-ci gecəsi lənkəranlı məşhur Məşhədi İbad Şəfiyevin evi xaxollar tərəfindən qarət olub, 50 min manat nağd pul və çoxlu ev əşyasını aparıblar.

Lənkəranlı

Şamaxılıların şikayəti

Şamaxı camaatı Bakı qubernatoruna ərizə ilə məlum etmişdir ki, Şamaxı qaçqınlarına yardım etməkdən ötrü külli miqdarda məbləğ təxsis edilib [ayrılıb], onu təqsim etmək [bölmək] isə vəkil Əli-əkbər Axundova həvalə olunmuşdu. Həman məbləği Axundov bu vaxta qədər onlara təqsim etməyib və pulun nərədə olduğunu dəxi bildirməmişdir. Buna binaən [buna əsasən], Şamaxı əhalisi qubernatordan tezliklə həman məbləğin Axundovdan alınıb onlara verilməsini rica etmişdir.

Yüzbaşı və pristavdan şikayət

Quba qəzası Şahnəzərli kəndi camaatı Bakı qubernatoruna müraciətən, məzkur [deyilən] kəndin yüzbaşısı Övsət Əliyev və pristav Rəsul Vəliyevin onlara artıq dərəcə zülüm və əziyyət etdiklərini göstərərək şikayət və onların yerinə başqa şəxslər təyin edilməsini rica edirlər.

GÜRCÜSTANDA

Dəmiryol münasibatı

Vladiqafqaz dəmiryolunun cənubi hissəsi naçalniki mühəndis Qerman Petrovsk-Bakı təriqi [yolu] ilə Tiflisə varid olmuşdur [getmişdir]. Buna həvalə edilmişdir ki, bütün Vladiqafqaz dəmiryolu boyu doğru və müstəqim sərnişin və yük hərəkatı bərpası üçün Zaqafqaziya cümhuriyyətləri ilə müzakiratda bulunsun. Mühəndis Qermanın dediyinə görə, Rostovdan Vladiqafqaza qədər Könüllü ordu olan yerdə müntəzəm bir surətdə dəmiryol hərəkatı vardır. Qudermeslə Qroznı arasında yolun bir para yerləri yıxılmışdır. Burada yolun təmir edilməsi üçün mühəndis Qerman Dağıstan Hökuməti ilə müzakiratda bulunacaqdır.

Romaniya heyətinin vürudu

Romaniya heyəti Tiflisə varid olacaqdır [gələcəkdir]. Bu günlərdə yunan heyətinin də vürudu [gəlişi] gözlənir.

General Milnin əziməti

General Miln mayın 18-də gündüz saat 3-də sürət qatarı ilə Tiflisdən Qarsa, Sarıqamışa əzimət etmişdir [yola düşmüşdür].

Denikin ordusunun Abxaziyanı təmizləməsi

Denikin ordusunun Abxaziyanı təmizləməsi haqqında böylə təfsilat verilir: Hücuma keçən gürcü əsgərləri ancaq “Yaşıllar” tərəfindən müavinət görmüşlərdir. “Yaşıl” deyilənlər Könüllü ordunun təcavüzkaranə istehzari-əsgəriyyəsindən [əsgər yığmasından] silahları ilə bərabər dağlara, meşələrə qaçıb gedən kəndlilərdən ibarət partizan dəstələridir ki, təşkilat yapıb Könüllü ordunu narahat etməkdədirlər. Könüllü ordu hərəkət edən kimi onlar qaçan düşməni dağlardan və meşələrdən vurmağa başlayıb, Könüllü ordu dəstələri arasında həyəcan qaldırmışlardır. Könüllü ordu dəstələri Abxaziyanı təmizləyib, Gürcüstanı hələ tərk etməmişlərdir. Buna görə Suxum Həmkarlar İttifaqı Şurası fəhlələrə və həmkarlar təşkilatına təklif etmişdir ki, silah əldə inqilab fütuhatını [nailiyyətlərini] Denikin irticasından mühafizə etməlidir.

Xariciyyə Nəzarətində raut

Mayın 16-da Gürcüstan Xariciyyə Nəzarətində raut [ziyafət, təntənəli qəbul] olmuşdur. Bu rauta Tiflisdə olan hamı əcnəbi heyət nümayəndələri dəvət edilmişdir. Rautda 85 adam isbati-vücud [iştirak] etmişdir. Xariciyyə naziri Y. P. Gegeçkori birinci olaraq fransız lisanında böylə bir nitq irad etmişdir:

“Həzərat! Mənə müsaidə veriniz, Gürcüstan Hökuməti namından bura cəm olan hökumətlər və millətlər nümayəndələrini təbrik edəyim. Mən dərin bir ümid bəsləyirəm ki, axırda millətlərin təyini-müqəddərat hüququ əsasına müvafiq Qafqaziya millətlərinin hər birinin özü üçün müstəqil hökumət bərpa etmək arzusu Avropanın müəzzəm [böyük] millətlərinin hüsn-təvəccöhünə məzhər olar. Bəli, mən ümidvar oluram ki, Qafqaziya millətlərinin müttəhid [birgə] qüvvələri ilə Avropa sıxı münasibat vücuda gətirmək üçün öz müqəddəs amalımızın vücuda gəlməsinə müvəffəq olaq və bununla da Avropanın ali mədəniyyətinə yanaşaq. Yaşasın, nümayəndələri burada bizim qonağımız olan müəzzəm millətlər!”

Sonra İtaliya heyəti sədri polkovnik Qabba, Ermənistan Xariciyyə naziri [Sirakan] Tiqranyan, Azərbaycan Xariciyyə naziri M. Y. Cəfərov, Dağıstanlılar İttifaqı nümayəndəsi Əlixan Kantemir, Gürcüstan Məclisi-Müəssisanı üzvü Kedia və qeyriləri nitqlər söyləmişlərdir. Banket xeyli ruhlu keçib qonaqlar gecə saat 3-də çıxıb getmişlər.

ERMƏNİSTANDA

(Erməni qəzetələrindən)

\- “Caqatamart” qəzetəsi rəsmi mənbədən məlumat almışdır ki, Amerika Hökuməti ona təklif edilən Ermənistan mandatını qəbul etmişdir. Amerikanın bu qərarı Parisdə elan edilmişdir.

\- Qafqaziyadan İstanbula övdət edən [qayıdan] bir erməni zabiti “Aşxatavor” qəzetəsinin müxbiri ilə müsahibə əsnasında demişdir ki, Ermənistan Hökuməti qəti və müəyyən surətdə bərpa, rəsmi surətdə təsdiq edildikdən sonra Ermənistan dəmiryolları üçün amerikalılar parovoz və vaqon göndərəcəklər.

\- Hindistan erməniləri böyük mitinqlər tərtib verib çıxardıqları qətnamələrində Ermənistan istiqlaliyyətini tələb edirlər.

\- Bolqariya erməniləri ermənilərin dübarə Ermənistana köçürülmələrinə müavinət olmaqdan ötrü yarım milyon frank para təxsis etmişlərdir.

\- Parisdən “Aşxatavor” qəzetəsinə verilən xəbərlərə görə, Lloyd Corc böylə zənn edir ki, zamani ki [madam ki], Konfransda xırda millətlərin nümayəndəsi olmağa imkan verilir, o vaxt müəzzəm [böyük] dövlətlərinin nim-rəsmi [yarırəsmi] surətdə də olsa onları dinləmələri lazım gəlir. Rəisicümhur Vilson xırda millətlərin xüsusi konfrans təşkil etmələri əleyhinədir. Zənn edildiyinə görə, bu millətlərə imkan veriləcəkdir ki, aşkara surətdə öz tələbatlarını elan edib Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] təqdim etməkdən ötrü müfəssəl surətdə öz məramnamələrini hazırlasınlar.

İZHARİ-TƏŞƏKKÜR

- 1 -

“Azərbaycan” qəzetəsinin möhtərəm müdirindən rica edirik ki, bizim iki kəlmə təşəkküratımızı qəzetə sütunlarında dərc buyursunlar.

Bakıda məşhur ehsan sahibi cənabi-möhtərəm Hacı Zeynalabdin Tağıyev həzrətləri bizim Şağan füqəralarından ötrü üç min manat mərhəmət buyurubdur. Biz Şağan qəryəsinin [kəndinin] camaatı öz təşəkküratımızı səmimi-qəlbdən Hacı cənablarına izhar edirik və Allah-taaladan Hacı cənablarına uzun ömür istida edirik [arzulayırıq].

Şağan qəryəsinin
İanə Cəmiyyətinin sədri:
Cəfərqulu bəy Məhəmmədbəyov

- 2 -

Möhtərəm müdir əfəndim, rica edirəm mübarək qəzetənizin bir guşəsində bu kəlmələrə yer verəsiniz.

Mən Şuşa qəzası, Malıbəyli kəndindən olduğum halda Gəncə şəhərinə gəldim. Orada “Toyuqçu Əkbəriyyə” məktəbinin müdiri Hüseynzadə cənabları məni məktəbə qəbul etdi. Maddi tərəfim olmadığına görə, halımı Gəncə Cəmiyyəti-Xeyriyyə sədri cənablarına bəyan etdim. Bəndəyə bir dəst əla əlbisə aldıqdan sonra hər ay yüz manat maaş qət etdilər [maaş kəsdilər]. O cəmiyyətə və o cəmiyyətin sədri cənablarına təşəkkürümü bəyan edirəm.

“Toyuqçu Əkbəriyyə”
məktəbinin mütəallimi [şagirdi] Nüsrət Firidunzadə

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-132

Satılır

Balaxanski və Budaqovski küçələrin küncündə dükan satılır. Xahiş edənlər bu adresə müraciət edə bilərlər: Budaqovski Birinci Kantepinski küçələrin küncündə nömrə 176. Dükançı Movsesdən xəbər almaq olar.

8788

Diş həkimi
E. S. Karşteynbaumun

Diş müalicəxanası və süni diş laboratoriyası. Adres: Sisyanovski (Ləzginski) və Çadrovı küçələrin küncündə nömrə 41. Telefon 22-07. Qəbul edir səhər saat 6-dan 8-ədək; səhər saat 11-dən 2-yədək; axşam saat 4-dən 8-ədək. Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılır.

8779

Doktor
Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor
M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrazı-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başlamışdır. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqlarını qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28. Və 93.

8765

Diş həkimi
M. B. Şternin

Vorontsovski küçə, nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə. Süni dişlər qayırır. Qızıl ənglər və damaqlar qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

8757

Doktor M. M. Kərimov göz naxoşlarını və diş həkimi A. Əmirov naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələrin [küncündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

8753

Elan

Ticarət, Sənaət və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, Nəzarət tərəfindən Hidayət Səlimova 20 fevralda verilmiş 996 nömrəli kontrolluq şəhadətnaməsi ondan alınıb və bu gündən onun kontrolluq vəzifəsini ifa etməyə ixtiyarı yoxdur.

Ticarət, Sənaət, Ərzaq naziri müavini (imza)

T-129

Zəhmət (məsai) bürosu

Bakı Şəfqət Bacıları İttifaqı şəfqət bacılarını gecə işlərinə, iynə vurmağa, masaj etməyə müərriflik edir [tövsiyə edir, zəmanət verir]. İttifaq öz işçilərinin işlərinə cavabdehdir. Xahiş edənlər bu adresə müraciət edə bilərlər: Budaqovski və Malakanski küçələrin küncündə, nömrə 16/22, mənzil 6. Konkanın mənzili. Telefon nömrə 14-08. Büro bütün gün açıqdır.

8755

Elan

Ticarət və Sənaət və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, bu günə qədər xarici məmləkətə köhnə dəmir aparmaqdan ötrü verilmiş icazələr bir ay etibarlıdırlar. Həmin elan edilməmişdən əvvəl icazə almış olanların icazələri isə bir həftə etibarlıdırlar.

Ticarət, Sənaət və Ərzaq naziri müavini (imza)
T-128

Maliyyə Nəzarəti elan edir ki:

Bu son zamanlarda anlaşıldığına görə, güclü bir surətdə sərhəd xaricinə bir çox gizli mallar, xüsusilə özümüzün birinci dərəcədə ehtiyacı olan yük, ərzaq aparılır. Buna binaən [buna görə], Nəzarət kəndisinə tərəttüb edən [üzərinə düşən] vəzifənin ifası üçün pişəzvəqt [qabaqcadan] əhalini xəbərdar edir ki, Cümhuriyyət xaricinə aparılan gizli mallar tutulduğu kimi tamamilə hökumət hesabına həcz [müsadirə] ediləcəkdir. Göndərən və aparan əşxas [şəxslər] isə qanunun (1910-da müntəşir Məcəlleyi-Qanunun 6-cı hissəsi) 1054[-cü] maddələri ilə təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınacaqdır.

T-125

Elan

Məşixəti-İslamiyyə [Şeyxülislamlıq] İdarəsində kargüzarlıq və dəftərdarlıq (registrator) vəzifələrində istixdam [xidmətə qəbul edilmək] üçün türkcəsi kamil olmaq şərti ilə rusca dəxi bilən iki nəfər adam lazımdır. Arzu edənlər Bakıda Nijni Priyutski caddədə 66 nömrəli evdə Məşixət İdarəsinə müraciət buyursunlar.

Elan

Bununla camaata elan edirəm, Bakı pasport idarəsi (duptatxana) Təzəpir məscidinin [həyətində] (sabiq 8-ci ərzaq rayonu) Verxni-Təzəpir və Gimnaziçeski küçələrin küncündə olan otağa köçübdür.

Bakı Pasport İdarəsinin duptatı Muxtar Hüseynov
8788

Elan

Bununla ümuma elan edilir ki, Azərbaycan Hökumətinin 20 aprel 1919-cu ildəki qərardadına görə Ticarət, Sənaət və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən xarici məmləkətlərə neft aparmağa mal mübadilə etmək şəraitilə icazə verilir. Aparılan neft və neft emalatı qiymətinin 50 faizi Nəzarətə rəhin (zaloq) təriqilə verilməlidir. Bu məbləğə Nəzarətin adına olaraq qeyri məmləkətlərdən birinci zəruri şeylər gətirilməlidir və gətirilən mallara Nəzarət bazar qiyməti ilə bütün mallara qiymət təyin edəcək və bu qiymətdən 25 faiz skonto [endirim] edəcəkdir.

Bu şəraiti əmələ gətirmək üçün 2 aylıq vaxt təyin olunur.

Ticarət, Sənaət və Ərzaq
naziri müavini Əliyev
T-55

Elan

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] böyük və kiçiklərə məxsus karxanalar (masterskoy) təşkil etmək üçün təcrübəli inspektor [müfəttiş] lazımdır. Xahiş edənlər köhnə fəaliyyətləri kağızları ilə bərabər Nəzarətin müdirinə müraciət edə bilərlər.

T-131

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

“Avam Kamerası”: Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası.

“Svyatoy Pavel qəsəbəsi”: hal-hazırda Hamburq şəhərinin bir rayonu olan Sant-Pauli [St. Pauli] nəzərdə tutulur.

“Spartaklar”: Almaniyada fəaliyyət göstərən marksist təşkilat olan Spartak İttifaqının üzvləri nəzərdə tutulur.

Sülh ətrafında

“Nauen”: qəzetdə təhrif edilmişdir.

“Roma papası”: 1914-1922-ci illərdə Roma papası XV Benedikt [Benedictus XV] idi.

“Berlində müntəşir “Taqeblatt” qəzetəsi”: 1872-1939-cu illərdə Berlində almanca nəşr olunan “Berliner taqeblatt” [Berliner Tageblatt] qəzeti nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

“Savdep”: Rusiya Deputatlar Soveti.

“Şah əfəndi”: 1909-1925-ci illərdə İran şahı olan Sultan Əhməd şah Qacar.

Nəzarətlərdə

“3 mart ayının; 4) inqilab bayramı gününün məvacibini”: qəzetdə belə getmişdir: “3) Mart ayının 12 inqilab bayrağı gününün məvacibini.”

Bir neçə söz

“İstiqlaliyyətimiz zərfində”: qəzetdə “istiqlaliyyətimiz tərəfindən” getmişdir.

16 vaqon düyü

“X. İ.”: bu imza Xəlil İbrahimə məxsusdur.

Erməni mətbuatı

“Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

“Pro Armenia”: 1900-1914-cü illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilmiş qəzet; erməniləri dəstəkləmək məqsədi güdürdü.

“Tavr dağları” (yaxud Toroslar): Türkiyənin cənubunda dağ silsiləsi.

“Beynənnəhreyn”: (yaxud Mesopotamiya, İkiçayarası): Yaxın Şərqdə tarixi-coğrafi bölgə, Dəclə və Fərat çaylarının arasında qaldığından, bu adı almışdır.

Bakı xəbərləri

“Sovet Syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının rəhbər orqanı olan Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

“Bu təzkirə oxunduqdan sonra idarə qərar qoydu ki:”: bu cümlədən sonrakı maddələr qəzetdə ərəb əlifbasının hərf sırasında görə əlif, bə, tə kimi işarələnmişdir.

Azərbaycanda

“ədası vacib bir borcumuzdur”: qəzetdə belə getmişdir: “ədası vacib və borcumuzdur”.

Elan

“Bakı pasport idarəsi (duptatxana)”: Burada söhbət Bakı Meşşan İdarəsindən (Бакинская Мещанская Управа) gedir. Çarlıq dövründə şəhərlərin xırda burjuaziyası “meşşan idarələri” yaradır və öz “deputatlarını” seçirdilər.